

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Παρά το ότι δεν υπάρχει επίσημος ορισμός της αδήλωτης εργασίας, στην ΕΕ με τον όρο αδήλωτη εργασία νοούνται «όλες οι αμειβόμενες δραστηριότητες που είναι νόμιμες ως προς τη φύση τους, αλλά δεν δηλώνονται στις δημόσιες αρχές, λαμβανομένων υπόψη βεβαίως των διαφορετικών κανονιστικών ρυθμίσεων που εφαρμόζονται στα διάφορα κράτη μέλη»^{1 2}.

Η παροχή παράνομων αγαθών και υπηρεσιών (π.χ. η παραγωγή ή η διακίνηση ναρκωτικών, όπλων ή ανθρώπων ή η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες) αποτελεί μέρος της ευρύτερης οικονομίας του εγκλήματος. Ο ορισμός της

παραοικονομίας περιλαμβάνει συχνά τόσο την αδήλωτη οικονομία όσο και την οικονομία του εγκλήματος.

Η αδήλωτη εργασία θέτει προκλήσεις πολιτικής για διάφορους λόγους:

- αποτελεί μια μορφή **φοροδιαφυγής** που υπονομεύει τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και τη δημοσιονομική σταθερότητα³.
- επίσης περιορίζει τις προοπτικές ανάπτυξης **μειώνοντας την ποιότητα της απασχόλησης** (π.χ. παρεμποδίζοντας τη συμμετοχή των εργαζομένων στη διά βίου μάθηση) και στρεβλώνοντας τον ανταγωνισμό μεταξύ των εταιρειών με αποτέλεσμα παραγωγική ανεπάρκεια: οι αδήλωτες επιχειρήσεις αποφεύγουν κατά κανόνα τη χρήση επίσημων υπηρεσιών και δεν διαθέτουν επαρκή πρόσβαση σε χρηματοδότηση.
- σε κοινωνικούς όρους, χαρακτηρίζεται από:
 - κακές συνθήκες εργασίας
 - ελλείψεις στην τήρηση των υγειονομικών απαιτήσεων και των κανόνων ασφαλείας
 - χαμηλότερα εισοδήματα
 - έλλειψη κοινωνικής ασφάλισης.

Οι ελλείψεις αυτές έχουν ως αποτέλεσμα το κοινωνικό ντάμπινγκ και **την υποβάθμιση της κοινωνικής ευημερίας**.

¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ενίσχυση της καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας», σ. 2 COM(2007) 628.

² Δεν υπάρχει ενιαίος ορισμός της αδήλωτης εργασίας που να χρησιμοποιείται από κοινού στο σύνολο της ΕΕ. Σε ορισμένους ορισμούς περιλαμβάνεται ευρύ φάσμα τύπων αδήλωτης εργασίας, όπως η εργασία που εκτελείται αλλά δεν δηλώνεται στις αρχές κοινωνικής ασφάλισης, οι μη καταβαλλόμενες εισφορές και φόροι και η μη τήρηση των υποχρεώσεων τήρησης στοιχείων, καθώς και οι εξ ολοκλήρου αδήλωτες οικονομικές δραστηριότητες· άλλοι εστιάζουν σε συγκεκριμένες υποχρεώσεις, όπως είναι η υποχρέωση επίσημης κοινοποίησης της έναρξης σύμβασης εργασίας στις αρμόδιες αρχές. Βλέπε: Ευρωπαϊκό παρατηρητήριο της πολιτικής απασχόλησης (ΕΠΠΑ) 2016, ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, ενημερωτικά δελτία κρατών μελών και συγκεφαλαιωτική έκθεση.

³ Βλέπε επίσης το θεματικό ενημερωτικό δελτίο ευρωπαϊκού εξαμήνου για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών.

Η κλίμακα στην οποία εμφανίζεται η αδήλωτη εργασία αυξάνεται από τις ακόλουθες κοινωνικοοικονομικές τάσεις:

- όλο και μεγαλύτερη ευελιξία των συμβατικών σχέσεων, ιδίως η αύξηση της αυτοαπασχόλησης, της υπεργολαβίας και της εξωτερικής ανάθεσης·
- αύξηση των διασυνοριακών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, για την οποία απαιτείται αποτελεσματική διεθνής συνεργασία μεταξύ των φορέων παρακολούθησης και επιβολής·
- επαναπροσανατολισμός της οικονομίας προς τομείς που πλήττονται περισσότερο από την αδήλωτη εργασία (οικιακές εργασίες και υπηρεσίες φροντίδας)·
- επιδείνωση των κοινωνικών προβλημάτων σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, με αποτέλεσμα την ενδεχόμενη αναζήτηση εισοδήματος από τους εργαζομένους μέσω αδήλωτης εργασίας, ώστε να αντισταθμίσουν τις απώλειές τους.

Η αδήλωτη εργασία εμπίπτει σε τρεις βασικές κατηγορίες:

1. **αδήλωτη εργασία εντός κανονικών επιχειρήσεων.** Η αδήλωτη εργασία μπορεί να συνίσταται στην εξ ολοκλήρου ή την εν μέρει καταβολή αδήλωτων αποδοχών, κατά την οποία ένα μέρος καταβάλλεται επίσημα και ένα μέρος σε μετρητά χωρίς να τηρούνται σχετικά στοιχεία·
2. **αδήλωτη εργασία για ίδιο λογαριασμό ή αυτοαπασχόληση,** που συνίσταται στην παροχή υπηρεσιών είτε σε επίσημες επιχειρήσεις είτε σε άλλους πελάτες, όπως π.χ. νοικοκυριά·
3. **παροχή αγαθών και υπηρεσιών σε γείτονες, μέλη οικογένειας, φίλους ή γνωστούς** (οικοδομικές εργασίες ή επισκευές, καθαρισμός, φροντίδα παιδιών ή ηλικιωμένων). Το είδος αυτής της εργασίας είναι ενίοτε παρόμοιο με την παροχή αμοιβαίας βοήθειας.

Η πολύπλευρη φύση της αδήλωτης εργασίας οφείλεται στις διαφορές στην παραγωγική δομή, τη θεσμική ισχύ δημόσιων φορέων και ρυθμιστικών συστημάτων ή το πεδίο εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας. Τόσο η κλίμακα όσο και η δομή της αδήλωτης εργασίας σε μια συγκεκριμένη χώρα χρήζουν ανάλυσης· μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανakλούν τις αδυναμίες της επίσημης αγοράς εργασίας. Είναι σαφές ότι απώτερος στόχος είναι να περιοριστεί η κλίμακα στην οποία λαμβάνει χώρα η αδήλωτη εργασία σε γενικό επίπεδο. Πρωταρχικός στόχος στην προκειμένη περίπτωση είναι να μετατραπεί σε δηλωμένη εργασία.

Το παρόν ενημερωτικό δελτίο ακολουθεί την ακόλουθη δομή: Η ενότητα 2 εξετάζει τις επιδόσεις των χωρών της ΕΕ όσον αφορά τις προκλήσεις πολιτικής. Η ενότητα 3 εξετάζει τα στοιχεία σχετικά με τις πολιτικές για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών και η ενότητα 4 προσδιορίζει βέλτιστες πρακτικές πολιτικής στις χώρες της ΕΕ.

2. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ

Για τον προσδιορισμό των προκλήσεων στον τομέα της αδήλωτης εργασίας μπορούν να αξιοποιηθούν ορισμένοι δείκτες. Καθώς η αδήλωτη εργασία αποτελεί μια μεταβλητή που δεν αποτελεί αντικείμενο παρακολούθησης, οι δείκτες αυτοί συνδέονται με διάφορους παράγοντες που ενθαρρύνουν την αδήλωτη εργασία, όπως εξηγείται παρακάτω.

1) Διαρθρωτικοί οικονομικοί παράγοντες:

- Υψηλά επίπεδα φορολογίας και κόστος συμμόρφωσης (στο οποίο περιλαμβάνεται το κόστος συμμόρφωσης με την εργατική νομοθεσία). Ωστόσο, σύμφωνα με μελέτες του Eurofound τα συστήματα εργασίας και πρόνοιας που μειώνουν τους φόρους, μειώνουν τις ρυθμίσεις και ελαχιστοποιούν την κρατική παρέμβαση δεν περιορίζουν, κατά μέσο όρο, την κλίμακα της αδήλωτης εργασίας στην οικονομία. Ένας πιο σημαντικός παράγοντας είναι η

αντίληψη περί υψηλής φορολογίας και κόστους συμμόρφωσης: η υψηλή φορολογία δεν θεωρείται κατ' ανάγκη παράγοντας που ενθαρρύνει την αδήλωτη εργασία στις χώρες με τους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές. Η επιλογή των πολιτών να μη δηλώνουν την εργασία τους μπορεί να αντικατοπτρίζει τη δυσαρέσκειά τους για τις δημόσιες υπηρεσίες που λαμβάνουν έναντι των φόρων που καταβάλλουν (βλέπε παρακάτω «κοινωνικοί παράγοντες»). Η γραφειοκρατία μπορεί να εκτιμηθεί βάσει της κατάταξης των χωρών στην έρευνα της Παγκόσμιας Τράπεζας σχετικά με τις επιχειρηματικές δραστηριότητες.

- Η σύνθεση της οικονομίας: ορισμένοι τομείς⁴ είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένοι στην αδήλωτη εργασία. Σημασία έχει επίσης το μέγεθος των εταιρειών: οι μισθωτοί που λαμβάνουν αδήλωτες αποδοχές είναι πιθανότερο να εργάζονται σε μικρές επιχειρήσεις, ενώ το 56% από αυτούς εργάζονται σε επιχειρήσεις με λιγότερους από 20 εργαζομένους.

⁴ Κατασκευαστικός τομέας· υπηρεσίες σε νοικοκυριά, όπως είναι οι υπηρεσίες οικιακής καθαριότητας, η φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων ατόμων· προσωπικές υπηρεσίες· ιδιωτική ασφάλεια· καθαρισμός επαγγελματικών χώρων· γεωργία· και, τέλος, ο τομέας ξενοδοχείων, εστιατορίων και υπηρεσιών μαζικής εστίασης.

Διάγραμμα: Εκτιμώμενο μέγεθος της παραοικονομίας και της αδήλωτης εργασίας στην ΕΕ

Χώρα	Αδήλωτη εργασία (σε % εισροών εργασίας, εκτιμήσεις σύμφωνα με τη μέθοδο των εισροών εργασίας για το 2013)	Παραοικονομία (σε % του ΑΕΠ), 2015 ¹	Αδήλωτη εργασία (ως % του ΑΕΠ), 1992-2006 ²	Αδήλωτη εργασία, στοιχεία ή εκτιμήσεις ανά χώρα ³ (ως % του ΑΕΠ)	Άτυπη εργασία ⁴ (ως % του ευρύτερου εργατικού δυναμικού)	Ζήτηση αδήλωτης εργασίας ⁵ (ως % των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα του Ευρωβαρόμετρου για το 2013)	Προσφορά αδήλωτης εργασίας ⁶ (ως % των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα του Ευρωβαρόμετρου για το 2013)	Λαθραίες αποδοχές ⁷ (ως % των μισθωτών που λαμβάνουν λαθραίες αποδοχές με βάση την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου για το 2013)/% των ακαθάριστων αποδοχών που καταβάλλονται με τη μορφή λαθραίας αμοιβής
Αυστρία	8,7	8,2	1,5 (1995)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	19,7	14	5	2/10
Βέλγιο	11,9	16,2	6-20	Δεν υπάρχουν στοιχεία	10,5	15	4	4/5
Βουλγαρία	17,8	30,6	22-30 (2002)	20 (2011)	13,2	16	5	6/30
Κύπρος	13,8	24,8	10 (2007)	19,1 (2012)	53,0	16	2	2/50
Κροατία	14,2	27,7	Δεν υπάρχουν στοιχεία	Δεν υπάρχουν στοιχεία	Δεν υπάρχουν στοιχεία	17	7	8/35
Τσεχική Δημοκρατία	7,7	15,1	9-10 (1998)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	12,5	19	4	5/25
Δανία	9,6	12,0	3 (2005)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	11,5	23	9	2/1
Εσθονία	14,8	26,2	7-8 (2007)	8 (2011)	9,8	12	11	5/40
Φινλανδία	9,3	12,4	4,2 (1992)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	11,2	11	3	¼
Γαλλία	8,8	12,3	4-6,5 (1998)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	10,3	9	5	1/6
Γερμανία	4,4	12,2	7 (2007)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	11,9	7	2	1/30
Ελλάδα	12,4	22,4	24-30 (2007)	36,3 (2012)	46,7	30	3	7/10
Ουγγαρία	17,3	21,9	18 (1998)	16-17 (2006)	9,4	11	4	6/20
Ιρλανδία	8,6	11,3	8 (2002)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	33,0	10	2	2/8
Ιταλία	12,9	20,6	6,4 (2006)	12,1 (2011)	22,4	12	2	2/65
Λετονία	18,3	23,6	16-18 (2007)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	8,0	28	11	11/50
Λιθουανία	19,8	25,8	15-19 (2003)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	6,4	14	8	620
Λουξεμβούργο	5,4	8,3	Δεν υπάρχουν στοιχεία	Δεν υπάρχουν στοιχεία	Δεν υπάρχουν στοιχεία	14	5	3/11
Μάλτα	Δεν υπάρχουν στοιχεία	24,3	25 (1998)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	Δεν υπάρχουν στοιχεία	23	1	Δεν υπάρχουν στοιχεία
Κάτω Χώρες	5,2	9,0	2 (1995)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	12,6	29	11	3/5
Πολωνία	20,8	23,3	12-15 (2007)	4,6 (2010)	21,6	5	3	5/20
Πορτογαλία	6,6	17,6	15-37 (2004)		22,4	10	2	3/100
Ρουμανία	18,9	28,0	16-21 (2007)	31,4	11,8	10	3	7/9
Σλοβακία	13,4	14,1	13-15	Δεν υπάρχουν στοιχεία	12,2	17	5	7/20
Σλοβενία	13,2	23,3	17 (2003)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	14,1	22	7	4/20
Ισπανία	8,8	18,2	12,3 (2006)	17 (2011)	18,8	8	5	5/100
Σουηδία	7,7	13,2	5 (2006)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	8,2	16	7	1/5

Ηνωμένο Βασίλειο	2,7	9,4	2 (2000)	Δεν υπάρχουν στοιχεία	21,7	8	3	2/20
------------------	-----	-----	----------	-----------------------	------	---	---	------

Πηγές: 1. Williams, C.C., Horodnic, I.A., Bejakovic, P., Mikulic, D., Franic, J., Kedir, A. (2017) *An evaluation of the scale of undeclared work in the European Union and its structural determinants: estimates using the Labour Input Method (LIM)*. 2: Schneider, F. (2015), 'Size and development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments'. 3: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2004, 2007), *Επισκόπηση του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για την Απασχόληση, άνοιξη 2004 και άνοιξη 2007*. 4: Eurofound (2012), *ενημερωτικά δελτία των κρατών μελών της ΕΕ και της Νορβηγίας σχετικά με εκτιμήσεις και προσεγγίσεις για τη μέτρηση της αδήλωτης εργασίας*. 5: Hazans, M. (2011), 'Informal workers across Europe: Evidence from 30 European countries,' *World Bank Policy Research Working Paper*, (5912). 6: *Ευρωβαρόμετρο 2013, Απαντήσεις στην ερώτηση «Τους τελευταίους 12 μήνες πληρώσατε για αγαθά ή υπηρεσίες για τα οποία είχατε βάσιμους λόγους να πιστεύετε ότι αποτελούσαν προϊόν αδήλωτης εργασίας (π.χ. επειδή δεν σας δόθηκε τιμολόγιο ή απόδειξη);»*. 7: *Ευρωβαρόμετρο 2013, Απαντήσεις στην ερώτηση «Πέραν από την κανονική σας εργασία, απασχοληθήκατε σε άδηλη αμειβόμενη δραστηριότητα τους τελευταίους 12 μήνες;»*. 8: *Ευρωβαρόμετρο 2013, Απαντήσεις στην ερώτηση «Μερικές φορές οι εργοδότες προτιμούν να καταβάλουν σύνολο ή μέρος του μισθού ή της αμοιβής (για πρόσθετη εργασία, υπερωρίες ή την αμοιβή που υπερβαίνει τις ελάχιστες νόμιμες αποδοχές) σε μετρητά και χωρίς να τα δηλώνουν στην εφορία ή στους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης. Τους τελευταίους 12 μήνες σας κατέβαλε ο εργοδότης σας μέρος των αποδοχών σας με τον τρόπο αυτό;»* / Williams, C., Horodnic A. (2017) *Under-declaring work, falsely declaring work: under-declared employment in the European Union*.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις υπολογίζεται η αδήλωτη εργασία;»

2) Κυκλικοί οικονομικοί παράγοντες.

Ένα δυσχερές επιχειρηματικό περιβάλλον μπορεί να ωθήσει τους εργοδότες να ενδώσουν στη φοροδιαφυγή ή να περιορίσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Όσον αφορά τους μισθωτούς, οι ακόλουθες συνθήκες θεωρείται ότι συμβάλλουν στην αδήλωτη εργασία:

- περίοδοι ανεργίας⁵ ολόένα και μεγαλύτερης διάρκειας και πλήθος αποθαρρυσμένων εργαζομένων.
- η κατάσταση των ευάλωτων ομάδων, που περιλαμβάνουν τους παράνομους μετανάστες.
- η τάση συμπίεσης των αποδοχών.

Σύμφωνα με την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου το 2013 οι προμηθευτές αδήλωτης εργασίας είναι πιθανότερο να είναι νέοι, άνεργοι ή φοιτητές.

Πλαίσιο: Καταβολή αποδοχών σε μετρητά που δεν δηλώνονται

Η εργασία που δηλώνεται εν μέρει περιλαμβάνει τις περιπτώσεις στις οποίες ένας επίσημος εργοδότης καταβάλλει επίσημες αποδοχές σε δηλωμένο

⁵ σύμφωνα με την ανάλυση της Επιτροπής με τίτλο «Μεταβολές της απασχόλησης και της κοινωνίας στην Ευρώπη» το 2013, η μακροχρόνια ανεργία ως ποσοστό της συνολικής ανεργίας έχει ελαφρώς μεγαλύτερη συσχέτιση με την αδήλωτη εργασία από τη μακροχρόνια ανεργία ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού (βλ. πίνακα 12 της παρούσας έκθεσης).

διάφορες μεθοδολογίες, βλέπε το παράρτημα «Πώς

μισθωτό, τις οποίες συμπληρώνει με πρόσθετη αδήλωτη αμοιβή σε μετρητά («σε φακελάκι») για να αποφύγει τις υποχρεώσεις του απέναντι στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και την εφορία. Σύμφωνα με μελέτες οι αποδοχές είναι πιθανότερο να μην δηλώνονται σε οικονομίες που παρουσιάζουν:

- χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ.
- γραφειοκρατική κρατική διοίκηση με υψηλότερα ποσοστά διαφθοράς στον δημόσιο τομέα.
- υψηλότερα επίπεδα σοβαρής υλικής στέρησης.
- υψηλότερη εισοδηματική ανισότητα.
- χαμηλότερες δαπάνες για παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας με σκοπό την προστασία ευάλωτων ομάδων.

Η επίλυση του προβλήματος της ελλιπώς δηλούμενης εργασίας συνεπάγεται την καταπολέμηση των συστημικών παραγόντων που την προκαλούν. Οι διακυμάνσεις εντός της ΕΕ είναι σημαντικές· η αναλογία μισθωτών που λαμβάνουν αδήλωτες αποδοχές είναι υψηλότερη στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (6% των μισθωτών) και στη Νότια Ευρώπη (4%) σε σχέση με τη Δυτική Ευρώπη (1%) και τη Σκανδιναβία (1%)⁶.

3) Παράγοντες νομικής φύσης, όπως είναι ο βαθμός σαφήνειας της νομοθεσίας

⁶ Williams, C., Horodnic, A. (2017). *Under-declaring work, falsely declaring work: under-declared employment in the European Union*.

ή η προσαρμογή της ώστε να καλύπτει νέους τύπους εργασίας.

4) Παράγοντες θεσμικής φύσης, π.χ. επιβολή του νόμου και ιδίως η λειτουργία ενός ενιαίου οργανισμού ή φορέα συντονισμού για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας. Αν οι μηχανισμοί ελέγχου είναι ανύπαρκτοι, ασαφείς και/ή αναποτελεσματικοί, οι εργαζόμενοι θα είναι πιο επιρρεπείς στη φοροδιαφυγή ασκώντας αδήλωτη εργασία.

5) Κοινωνικοί παράγοντες, στους οποίους περιλαμβάνεται η κοινή κατανόηση του συνολικού θεσμικού, φορολογικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, καθώς και η αντίληψη περί δικαιοσύνης και διαφάνειας, που ενισχύει το αίσθημα ευθύνης των πολιτών σχετικά με τη συμμόρφωσή τους με τη φορολογική νομοθεσία. Για παράδειγμα, υπάρχει έντονη συσχέτιση μεταξύ της αδήλωτης εργασίας και των δαπανών κοινωνικής προστασίας (εξαιρουμένων των συντάξεων). Σύμφωνα με αναλύσεις, όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης αντίληψης περί διαφθοράς (δείκτης αντίληψης περί διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας - CPI), δηλ. όσο μικρότερη είναι η αντίληψη περί διαφθοράς τόσο μικρότερες είναι οι πιθανότητες να μη δηλώνονται οι αποδοχές των εργαζομένων. Αυτό αποδεικνύει ακράδαντα ότι ένας δημόσιος τομέας τον οποίο εμπιστεύονται οι πολίτες μπορεί να αποθαρρύνει την αδήλωτη εργασία.

3. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΟΧΛΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ

Η πρόληψη και η αποτροπή της αδήλωτης εργασίας εμπίπτουν κατά κύριο λόγο στις αρμοδιότητες των εθνικών κυβερνήσεων. Όπως επισημάνθηκε ήδη, η αδήλωτη εργασία είναι ένα πολυδιάστατο πρόβλημα που απαιτεί την εξεύρεση ειδικών ολοκληρωμένων λύσεων.

Η καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και παράλληλα η ενίσχυση της ελκυστικότητας της επίσημης εργασίας απαιτεί το κατάλληλο μίγμα μέτρων πολιτικής. Η προσέγγιση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα θεσμικά χαρακτηριστικά των επιμέρους χωρών (διοικητική οργάνωση, τομεακή σύνθεση της οικονομίας, είδη απασχόλησης), έτσι

ώστε να αντιμετωπίσουν τους ειδικούς παράγοντες που ενθαρρύνουν την αδήλωτη εργασία.

Η ευρωπαϊκή πλατφόρμα με σκοπό την ενίσχυση της συνεργασίας προς την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας, η οποία δημιουργήθηκε με την απόφαση (ΕΕ) 2016/344, της 9ης Μαρτίου 2016,⁷ συγκεντρώνει τις αρχές και τους οργανισμούς που καταπολεμούν την αδήλωτη εργασία, σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα πιο αποτελεσματικά και αποδοτικά. Η πλατφόρμα:

⁷ Επίσημη Εφημερίδα L 65 της 11ης Μαρτίου 2016.

- βοηθάει τις χώρες της ΕΕ να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις διάφορες μορφές αδήλωτης εργασίας·
- προωθεί αλλαγές στο επίπεδο των κρατών μελών·
- και προάγει την εφαρμογή καλύτερων συνθηκών εργασίας και επίσημης απασχόλησης.

Η πλατφόρμα έχει συμβάλει σε μια διαδικασία αμοιβαίας μάθησης και ανταλλαγής πληροφοριών⁸. Στο μέλλον μπορεί να χρησιμοποιεί εργαλεία μέτρησης βάσει στοιχείων, να προωθεί τη συγκριτική ανάλυση και κατάλληλα μεθοδολογικά μέσα και να αναπτύσσει τη μελέτη της αποτελεσματικότητας διαφόρων μέτρων πολιτικής.

Σύμφωνα με πρόσφατες εργασίες για την πλατφόρμα⁹, υπάρχει σε μεγάλο βαθμό μια σημαντική σχέση μεταξύ της αδήλωτης εργασίας και των εξής παραγόντων:

- **Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης** (όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο του ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, τόσο χαμηλότερη είναι η εμφάνιση αδήλωτης εργασίας)· βλέπε διάγραμμα 1.
- **η ποιότητα της διακυβέρνησης** (με βάση τον ευρωπαϊκό δείκτη διακυβέρνησης): όσο υψηλότερη είναι η ποιότητα της διοίκησης, τόσο χαμηλότερο

το επίπεδο της αδήλωτης εργασίας· βλέπε διάγραμμα 2. Υπάρχει, σε μέτριο βαθμό, μια σημαντική σχέση με:

- τον δείκτη περί αντίληψης για τη διαφθορά της Διεθνούς Διαφάνειας (που κατατάσσει τις χώρες με βάση την αντίληψη για τη διαφθορά στον δημόσιο τομέα τους)·
- τον δείκτη εμπιστοσύνης στις αρχές με βάση τους δείκτες του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ·
- τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων για τη μείωση της φτώχειας·
- τις δημόσιες δαπάνες για παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας με σκοπό την προστασία ευάλωτων ομάδων·
- το ποσοστό μετανάστευσης·
- τον συντελεστή Gini και την εισοδηματική ανισότητα.

Συνολικά, όσο μεγαλύτερο είναι το αντιληπτό επίπεδο της διαφθοράς, τόσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο εμπιστοσύνης στις αρχές, και όσο υψηλότερο είναι το αντιληπτό επίπεδο της ανισότητας, τόσο υψηλότερο είναι το επίπεδο της αδήλωτης εργασίας.

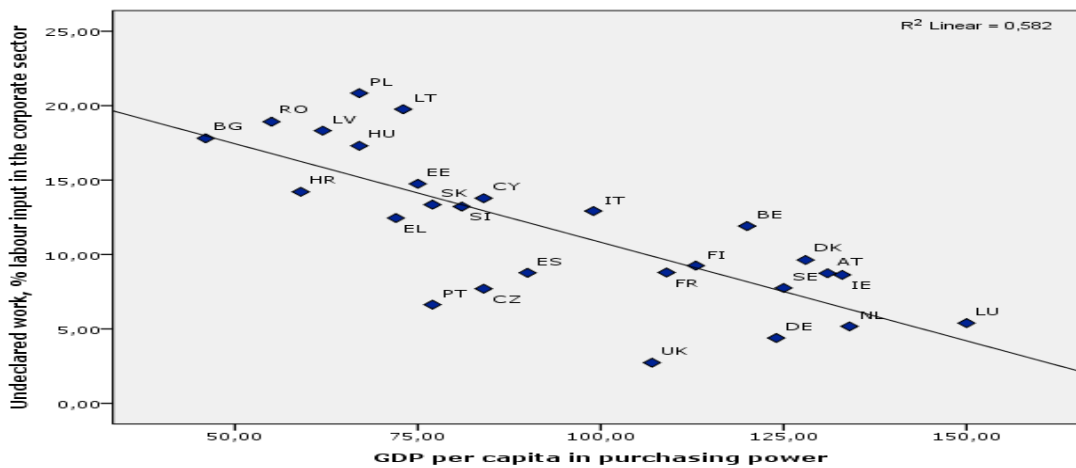
Το διάγραμμα 1 παρουσιάζει τις μεταβολές μεταξύ χωρών όσον αφορά το μέγεθος της αδήλωτης οικονομίας (με βάση εκτιμήσεις σύμφωνα με τη μέθοδο των εισροών εργασίας όσον αφορά την αδήλωτη εργασία ως ποσοστό του συνόλου των εισροών εργασίας στον ιδιωτικό τομέα) και τις μεταβολές μεταξύ χωρών στο κατά κεφαλή ΑΕΠ με τη μορφή μονάδων αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ). Όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ τόσο χαμηλότερη η εμφάνιση της αδήλωτης εργασίας.

Διάγραμμα 1. Σχέση μεταξύ της αδήλωτης εργασίας και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 2013¹⁰

⁸ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1299&langId=el>.

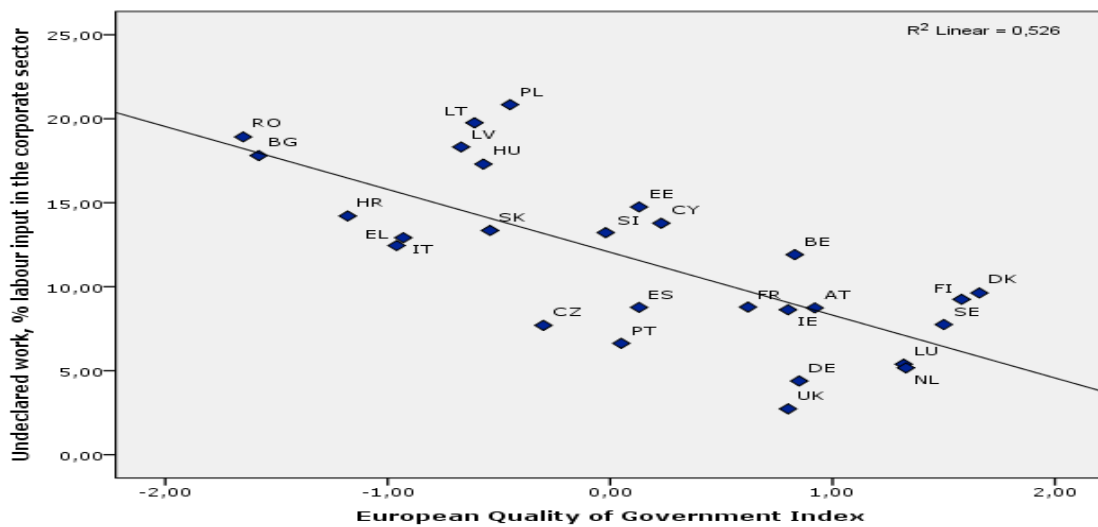
⁹ Williams, C.C., Horodnic, I.A., Bejakovic, P., Mikulic, D., Franic, J., Kedir, A. (2017) An evaluation of the scale of undeclared work in the European Union and its structural determinants: estimates using the Labour Input Method (LIM).

¹⁰ Για να αποφευχθεί η υπερβολική επιρροή, το ΑΕΠ του Λουξεμβούργου καθορίστηκε στο ανώτατο όριο του 150 στις αναλύσεις που παρουσιάζονται στο πλαίσιο αυτό. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, ακόμη και εάν χρησιμοποιηθεί το αρχικό μέγεθος 262, ο συντελεστής συσχέτισης παραμένει ίδιος.

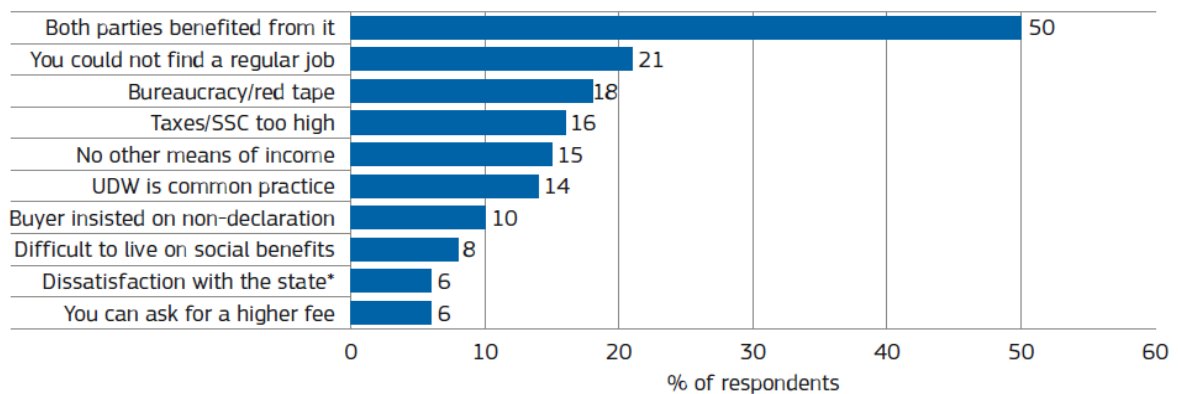
Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2, όσο υψηλότερη είναι η ποιότητα της διακυβέρνησης, όπως μετράται με βάση τον ευρωπαϊκό δείκτη ποιότητας της διακυβέρνησης (ΕΔΠ¹¹), τόσο μικρότερη είναι η αδήλωτη εργασία. Χώρες, όπως π.χ. η Ρουμανία και η Βουλγαρία, με χαμηλές επιδόσεις ως προς την ποιότητα της διακυβέρνησης έχουν υψηλά επίπεδα αδήλωτης εργασίας. Χώρες όπως π.χ. η Δανία, η Φινλανδία και η Σουηδία, με υψηλότερες επιδόσεις ως προς τον δείκτη ΕΔΠ, παρουσιάζουν σχετικά χαμηλότερα επίπεδα αδήλωτης εργασίας.

Διάγραμμα 2: Σχέση μεταξύ της αδήλωτης εργασίας και του ευρωπαϊκού δείκτη ποιότητας της διακυβέρνησης, 2013

¹¹ Charron, N., Dijkstra, L. and Lapuente, V. (2015). Mapping the Regional Divide in Europe: A Measure for Assessing Quality of Government in 206 European Regions. *Social Indicators Research*. 122(2): 315-346.

Διάγραμμα 3: Λόγοι για την άσκηση αδήλωτης εργασίας στην ΕΕ-27

Source: Eurobarometer 2013 (1).

(1) Based on question 17, 'Among the following, what were the reasons for doing these activities undeclared? (MULTIPLE ANSWERS POSSIBLE)'. * The exact wording is 'The state does not do anything for you, so why should you pay taxes'.

Η ασκούμενη πολιτική μεταφέρει ολοένα και περισσότερο τις προσπάθειές της από την εξάλειψη της παραοικονομίας στην ενσωμάτωση της αδήλωτης εργασίας στην επίσημη οικονομία. Κατά συνέπεια, η πολιτική προσέγγιση που επικρατεί την παρούσα στιγμή στο σύνολο της ΕΕ —η προσέγγιση της αποτροπής που στηρίζεται στην αύξηση του κινδύνου σύλληψης και των επισυρόμενων κυρώσεων— συμπληρώνεται ολοένα και περισσότερο από ένα ευρύτερο φάσμα μέτρων και συγκεκριμένα τις προσεγγίσεις που ενθαρρύνουν τη συμμόρφωση και την υπευθυνότητα. Μια ολιστική προσέγγιση για την καταπολέμηση της παραοικονομίας αξιοποιεί με στρατηγικό και συντονισμένο τρόπο το πλήρες φάσμα των μέσων αποτροπής, ενθάρρυνσης της συμμόρφωσης και της υπευθυνότητας:

- Στην «πλευρά του κόστους» της εξίσωσης, η απαραίτητη προσέγγιση αποτροπής αποσκοπεί στην ενίσχυση του αντιλαμβανόμενου κινδύνου με τη διενέργεια εργασιακών επιθεωρήσεων, την επιβολή διοικητικών και ποινικών κυρώσεων στις παραβατικές εταιρείες και υπαλλήλους, την καταχώριση των εργαζομένων την πρώτη ημέρα της απασχόλησής τους, την πιστοποίηση των επιχειρήσεων, την πιστοποίηση της καταβολής κοινωνικών εισφορών και φόρων, την υποχρεωτική

ταυτοποίηση στον χώρο εργασίας, τον συντονισμό της ανταλλαγής στοιχείων και των δράσεων εντός της κρατικής διοίκησης. Έχει αποδειχθεί ότι η αύξηση της πιθανότητας εντοπισμού παραβατικών συμπεριφορών μειώνει την έκταση της παραοικονομίας.

- Αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι η αναλογία κόστους-οφέλους μπορεί επίσης να αλλάξει εάν μεταβληθεί η πλευρά του οφέλους στην εξίσωση. Η προσέγγιση ενθάρρυνσης της συμμόρφωσης, η οποία έχει κερδίσει έδαφος πρόσφατα¹², έχει σκοπό να διευκολύνει τη συμμόρφωση με τους υπάρχοντες κανόνες είτε απομακρύνοντας τις επιχειρήσεις και τους πολίτες από το δέλεαρ της αδήλωτης εργασίας είτε ενθαρρύνοντάς τους να επισημοποιήσουν παρόμοιες δραστηριότητες. Η συγκεκριμένη προσέγγιση περιλαμβάνει προληπτικά και διορθωτικά μέτρα,

¹² Μπορεί η προσέγγιση αποτροπής να κυριαρχεί στις περισσότερες χώρες της ΕΕ, αλλά η προσέγγιση ενθάρρυνσης της συμμόρφωσης έχει καταστεί όλο και πιο διαδεδομένη από τότε που ξέσπασε η ύφεση. (Eurofound (2013), Tackling undeclared work in 27 EU Member States and Norway: Approaches and measures since 2008).

αν και με αντισταθμιστικές προβλέψεις σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως είναι η νομοθεσία για την κάλυψη καινοφανών μορφών εργασίας (έτσι ώστε οι νέες μορφές εργασίας να προβλέπονται από τον νόμο), κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω κατακερματισμό της αγοράς εργασίας. Αξίζει να επισημανθεί ότι η αμνηστία που χορηγείται μερικές φορές, είτε καθολική είτε μεμονωμένη, σε όσους βάζουν σε τάξη τα του οίκου τους μπορεί να λειτουργήσει ως κίνητρο για μελλοντική φοροδιαφυγή, εάν δεν σχεδιαστεί σωστά ή εάν γίνει κατάχρησή της.

- Η προσέγγιση υπευθυνότητας συνεπάγεται τη λήψη μέτρων για την ενθάρρυνση μιας υπεύθυνης φορολογικής συμπεριφοράς και την καλλιέργεια πνεύματος οικειοθελούς συμμόρφωσης, για παράδειγμα με τη διεξαγωγή εκστρατειών ευαισθητοποίησης ως προς τις ατομικές και τις συλλογικές συνέπειες της αδήλωτης εργασίας, καθώς και με τη βελτίωση της αντίληψης περί φορολογικής δικαιοσύνης, των προβλεπόμενων διαδικασιών απονομής δικαιοσύνης και της αναδιανεμητικής δικαιοσύνης.

Το Συμβούλιο, στο ψήφισμά του σχετικά με τη μετατροπή της αδήλωτης εργασίας σε κανονική απασχόληση, πρότεινε ένα πλαίσιο αναφοράς εντός του οποίου οι χώρες της ΕΕ μπορούν να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν παρόμοιες πολιτικές στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση¹³.

4. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΚΟΥΜΕΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ορισμένες χώρες έχουν λάβει μέτρα πολιτικής διαφόρων τύπων για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας¹⁴.

Η Ιταλία ίδρυσε μια νέα εθνική αρχή, την Εθνική Επιθεώρηση για τις Επιθεωρήσεις Εργασίας. Στην αρχή αυτή συνεργάζονται τρεις ενδιαφερόμενοι φορείς: το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Πολιτικών, το Εθνικό Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφάλισης και το Εθνικό Ίδρυμα Ασφαλίσεων. Το 2012 το γαλλικό Υπουργείο Εργασίας, Απασχόλησης, Επαγγελματικής Κατάρτισης και Κοινωνικού Διαλόγου ξεκίνησε την αναμόρφωση της Επιθεώρησης Εργασίας και σύστησε περιφερειακές μονάδες για να στηρίξει και να παρακολουθήσει την εφαρμογή μέτρων για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας. Η μεταρρύθμιση αυτή είχε στόχο να βελτιώσει τον συντονισμό σε διάφορα επίπεδα.

Η διαδικασία εντοπισμού παραβατικής συμπεριφοράς μπορεί να βελτιωθεί μέσω της εποπτείας από ομοτίμους. Στις Κάτω Χώρες, για παράδειγμα, η επιθεώρηση του Υπουργείου Κοινωνικού Υποθέσεων εγκαινίασε μια ανοικτή γραμμή επικοινωνίας το 2012 για την καταγγελία παράνομων ή ανέντιμων γραφείων εύρεσης προσωρινής εργασίας.

Βήματα προόδου θα μπορούσαν επίσης να γίνουν με την εμβάθυνση της συνεργασίας μεταξύ δημόσιων φορέων (με κοινές επιθεωρήσεις και την ανταλλαγή στοιχείων) και την καλύτερη συνεργασία με τις οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων. Για παράδειγμα, η Φινλανδία ίδρυσε μια Μονάδα Πληροφοριών για την Παραοικονομία με την αποστολή να συγκεντρώνει πληροφορίες και να διεξάγει έρευνες. Στη

¹⁴ Βλέπε τις ορθές πρακτικές που σταχυολόγησε η ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας στη διεύθυνση:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1299&langId=en> και τις περιπτώσιολογικές μελέτες του Eurofound: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/labourmarket/tackling/search.php>

¹³ (2003/C 260/01)

Γερμανία το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομικών και οι δύο πλευρές της βιομηχανίας έχουν συστήσει συμμαχίες για την ανάληψη δράσης κατά της αδήλωτης εργασίας και της παράνομης απασχόλησης. Η Δανία έχει θεσπίσει πρόγραμμα δράσης για τη διεξαγωγή κοινών επιθεωρήσεων με τη συμμετοχή της εφορίας, της αρχής για το περιβάλλον εργασίας και της αστυνομίας.

Η πλήρης αξιοποίηση των αυτοματοποιημένων εργαλείων και των τεχνικών διαχείρισης κινδύνου επιτρέπει την επικέντρωση περιορισμένων ανθρώπινων και δημοσιονομικών πόρων σε δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Η διασυνοριακή συνεργασία μέσω επίσημων συμφωνιών, όπως είναι η συμφωνία μεταξύ της πορτογαλικής Επιθεώρησης Εργασίας και της ισπανικής Επιθεώρησης Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών.

Στην καλύτερη διαδικασία εντοπισμού μπορεί επίσης να συμβάλει η προσαρμογή των δεικτών αναφοράς του εργασιακού κόστους και η κατάλληλη ανάλυσή του ανά κλάδο, κατηγορία εταιρειών και περιοχή, με την επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των οργανώσεων εργοδοτών και εργαζομένων.

Τα προληπτικά μέτρα είναι πολυδιαστάτα:

- χρήση τεχνολογικών καινοτομιών για την καλύτερη παρακολούθηση, όπως οι εγκεκριμένες ταμειακές μηχανές στη Σουηδία από το 2010·
- προσαρμογές στο νομικό πλαίσιο, προκειμένου να ενσωματωθούν οι νέες κατηγορίες εργασίας, έτσι ώστε να μην γίνονται καταχρήσεις και παράλληλα να εξασφαλίζεται η συμφιλίωση των αναγκών εταιρειών και εργαζομένων·
- μέτρα απλοποίησης και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που εστιάζουν στην αυτοαπασχόληση ή στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων. Ένα παράδειγμα είναι το πρόγραμμα Simplex στην Πορτογαλία που επιτρέπει την ίδρυση μιας επιχείρησης σε ένα γραφείο σε μία μόνο ημέρα·

- η θέσπιση ενός ελάχιστου μισθού και η στήριξη των εισοδημάτων μπορεί επίσης να συμβάλει στη μείωση του ποσοστού των αδήλωτων αποδοχών, καθώς, αφενός, αποτρέπει τους εργοδότες από την καταβολή χαμηλότερων αποδοχών σε σχέση με τον ελάχιστο μισθό¹⁵ και, αφετέρου, καθιστά την αδήλωτη εργασία λιγότερο ελκυστική για τους εργαζομένους. Ένα από τα επιχειρήματα για την αύξηση του ελάχιστου μισθού στην Εσθονία, για παράδειγμα, ήταν η ανάγκη μείωσης της αναλογίας αδήλωτων αποδοχών¹⁶.

Τα διορθωτικά μέτρα περιλαμβάνουν μέτρα που έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να ενθαρρύνουν την αγορά επίσημων αγαθών ή υπηρεσιών μέσω εστιασμένων φορολογικών απαλλαγών ή μειώσεων, επιδοτήσεων ή κουπονιών για την παροχή υπηρεσιών. Ένα παράδειγμα είναι η Δανία, η οποία το 2011 θέσπισε τη δυνατότητα απαλλαγής έως και 2 000 ευρώ από το κόστος απασχόλησης οικιακών βοηθών στο πλαίσιο του προγράμματος «σχέδιο οικιακής εργασίας». Η Αυστρία χορηγεί επιδοτήσεις για την απασχόληση ιδιωτικών νοσηλευτών γηριατρικής και η Γαλλία και το Βέλγιο διαθέτουν τα δικά τους συστήματα χορήγησης κουπονιών.

Εκστρατείες ευαισθητοποίησης πραγματοποιήθηκαν στην Πορτογαλία, τη Σλοβενία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και την Εσθονία με πολύ συγκεκριμένα παραδείγματα δημόσιων υπηρεσιών στην καθημερινή ζωή (υγειονομική περίθαλψη, αστυνομία, εκπαίδευση κ.λπ.).

Ημερομηνία: 10.11.2017

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΤΡΟΠΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Δεν υπάρχουν αξιόπιστα και εναρμονισμένα συγκεντρωτικά στοιχεία

¹⁵ Επίπεδο αποδοχών το οποίο αποδέχονται για να εργαστούν οι εργαζόμενοι.

¹⁶ Για περισσότερα παραδείγματα, βλέπε Eurofound (2013).

σχετικά με την αδήλωτη εργασία σε επίπεδο ΕΕ. Ωστόσο, υπάρχουν διαφορετικές μέθοδοι για τον υπολογισμό της έκτασης της αδήλωτης εργασίας, καθώς και της παραοικονομίας. Η εκτίμηση του μεγέθους της αδήλωτης εργασίας είναι ιδιαίτερα σημαντική, πρώτον για να κατανοηθεί η φύση και οι τάσεις της αδήλωτης εργασίας και, δεύτερον, για να μετρηθεί η πρόοδος αντιμετώπισής της.

Οι έμμεσες μέθοδοι βασίζονται συχνά στη σύγκριση μακροοικονομικών μεγεθών (εθνικοί λογαριασμοί, κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος, συναλλαγές σε μετρητά). Τείνουν να συνεκτιμούν ευρύτερες πτυχές της «παραοικονομίας» οι οποίες εκτείνονται πέραν από τον συνήθη ορισμό της αδήλωτης εργασίας και ενσωματώνουν παράνομες δραστηριότητες ή την παραγωγή των νοικοκυριών για ίδια χρήση. Κατά συνέπεια, η κλίμακα της αδήλωτης εργασίας συχνά υπερεκτιμάται. Μια προσέγγιση που χρησιμοποιείται συχνά στις διεθνείς συγκρίσεις βασίζεται στο μοντέλο **πολλαπλών δεικτών και πολλαπλών αιτιών**, σύμφωνα με το οποίο η μη παρατηρήσιμη παραοικονομία συνδέεται με ένα σύνολο παρατηρήσιμων μακρομεταβλητών. Ωστόσο, η μεθοδολογία αυτή υπόκειται σε έντονη κριτική. Δύο εικαζόμενες αδυναμίες είναι η τάση υπερεκτίμησης του επιπέδου της αδήλωτης εργασίας και η δυσκολία σύγκρισης των χωρών. Η διαγραμμαטיακή ομάδα εργασίας για τους εθνικούς λογαριασμούς (ISWGNA)¹⁷ προειδοποίησε το 2006 κατά της χρήσης του δείκτη με βάση τις μεθόδους «μακρομοντέλου».

Οι άμεσες μέθοδοι βασίζονται στις στατιστικές έρευνες, παρέχοντας έτσι μεγαλύτερη ακρίβεια και συγκρισιμότητα, παρά το ότι τείνουν να υποτιμούν την αδήλωτη εργασία· συνήθως εστιάζονται στην αδήλωτη εργασία των ατόμων, για

την οποία δεν δηλώνονται επαρκή στοιχεία, και δεν ενσωματώνουν πολλές αδήλωτες δραστηριότητες που πραγματοποιούν επιχειρήσεις, όπως η υπερβολαβία. Μια τέτοια πανευρωπαϊκή έρευνα διεξήχθη για πρώτη φορά το 2007 (Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 284) και επαναλήφθηκε το 2013 (Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 402), ενώ το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Απασχόλησης (ΕΕΟ) συνέλεξε εθνικά στοιχεία σχετικά με το μερίδιο της αδήλωτης εργασίας το 2004 και το 2007 (καθώς τα αντίστοιχα αριθμητικά στοιχεία βασίζονται σε ένα μίγμα άμεσων και έμμεσων μεθόδων, είναι σημαντικά χαμηλότερα σε σχέση με την προσέγγιση πολλαπλών δεικτών και πολλαπλών αιτιών). Σε παγκόσμιο επίπεδο, η έρευνα της Παγκόσμιας Τράπεζας σχετικά με τους άτυπους εργαζομένους περιλαμβάνει την εργασία χωρίς σύμβαση, την άτυπη αυτοαπασχόληση και την μη αμειβόμενη οικογενειακή εργασία. Ωστόσο, η μέτρηση αυτή μπορεί να μην ενδεικνύεται τόσο για τις προηγμένες οικονομίες όσο για τις αναδυόμενες.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) συνέστησε την εφαρμογή μιας κοινής έμμεσης μεθόδου για τη μέτρηση της έκτασης, των επιπτώσεων και της εξέλιξης της αδήλωτης εργασίας. Η μέθοδος αυτή, που αναπτύχθηκε από την ιταλική στατιστική υπηρεσία, βασίζεται στις εισροές εργασίας: τη σύγκριση των πραγματικών και των τεκμαρτών δηλώσεων κοινωνικής ασφάλισης με βάση την «Ευρωπαϊκή έρευνα εργατικού δυναμικού»¹⁸. Η μέθοδος εισροών εργασίας (βλέπε σχήμα 1, στήλη 1) χρησιμοποιεί μακροοικονομικά δεδομένα για να αποτιμήσει, για κάθε χώρα, την αναντιστοιχία μεταξύ της παροχής εισροών εργασίας (με βάση την έρευνα εργατικού δυναμικού) και των στοιχείων από την πλευρά της ζήτησης όσον αφορά την επίσημη ζήτηση εργασίας (π.χ. από έρευνες για τις επιχειρήσεις, τις

¹⁷ Declaration of the ISWGNA (2006), Estimates of the unrecorded economy and national accounts. Οι εκπρόσωποι της εν λόγω ομάδας εργασίας από πέντε διεθνείς οργανισμούς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ΟΗΕ και Παγκόσμια Τράπεζα) που συνυπέγραψαν το διεθνές εγχειρίδιο «Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών», 1993.

¹⁸ Ciccarone, G. et al. (2009) Study on indirect measurement methods for undeclared work in the EU, GHK & Fondazione G. Brodolini, Final report to the European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities.

επιχειρηματικές δηλώσεις στην εφορία και τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης ή τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες). Η αναντιστοιχία μεταξύ των δύο παρέχει μια εκτίμηση της αδήλωτης εργασίας.

Γενικά, τα μεγέθη που δημοσιεύονται από επίσημες εθνικές πηγές τείνουν να είναι χαμηλότερα από τα στοιχεία που περιέχουν μελέτες εμπειρογνομόνων και διεθνών οργανισμών. Η χρήση του ακριβούς ορισμού έχει σημαντικές επιπτώσεις¹⁹.

¹⁹ Για μια επισκόπηση των επίσημων στατιστικών εκτιμήσεων, βλέπε: Gyomai, G. και van de Ven, P. (2014), 'The non-observed economy in the system of national accounts', OECD Stat. Brief, 18 (2014) και Eurostat (2013) 'Essential SNA: Building the Basics', Eurostat, Λουξεμβούργο.

5. ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΠΟΡΟΙ

Έγγραφα της Επιτροπής

2014, Employment and Social Developments in Europe 2013 (ESDE), κεφάλαιο IV: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=el&pubId=7684>

2013, Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 402 «Αδήλωτη εργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (στα αγγλικά): http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_402_en.pdf

2012, «Δέσμη μέτρων για την απασχόληση» Ανακοίνωση της Επιτροπής «Στοχεύοντας σε μια ανάκαμψη με άφθονες θέσεις απασχόλησης» <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=el&catId=101&newsId=1270&furtherNews=yes>

2012, Επισκόπηση από ομοτίμους του προγράμματος αμοιβαίας ανταλλαγής γνώσεων «Καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας ως αυξανόμενης πρόκλησης στο πλαίσιο της υψηλής ανεργίας»: http://www.mutual-learning-employment.net/index.php?mact=PeerReviews,cntnt01,detail,0&cntnt01template=display_by_year&cntnt01year=2012&cntnt01orderby=start_date%20DESC&cntnt01returnid=59&cntnt01item_id=96&cntnt01returnid=59

2007, Ανακοίνωση της Επιτροπής «Ενίσχυση της καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας» <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0628:EL:HTML>

2007, ειδική έρευνα του Ευρωβαρόμετρου για την αδήλωτη εργασία (στα αγγλικά) http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_284_en.pdf

Μελέτες

2017, Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας, ορθές πρακτικές κ.λπ. στη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1299&langId=en>

2017, Williams, C.C., Horodnic, I.A., Bejakovic, P., Mikulic, D., Franic, J., Kedir, A. (2017) Αξιολόγηση της έκτασης της αδήλωτης εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παράγοντες ώθησής της: εκτιμήσεις με βάση τη μέθοδο των εισροών εργασίας (στα αγγλικά), μελέτη που θα είναι προσεχώς διαθέσιμη στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1299&langId=en>

2017, Williams, C., Horodnic, A.: Ελλιπής και ψευδής δήλωση της εργασίας: ελλιπής δήλωση της απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση (στα αγγλικά), μελέτη που θα είναι προσεχώς διαθέσιμη στην διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1299&langId=en>

2016, Ευρωπαϊκό παρατηρητήριο της πολιτικής απασχόλησης (ΕΠΠΑ), ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, ενημερωτικά δελτία κρατών μελών και συγκεφαλαιωτική έκθεση. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=706&intPageId=2983&langId=en>

2013, «Επιθεώρηση εργασίας και αδήλωτη εργασία στην ΕΕ» (στα αγγλικά), (κοινό έργο της ΠΟΕ και της Επιτροπής) http://www.ilo.org/labadmin/info/pubs/WCMS_220021/lang-en/index.htm

2013, «Αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας σε 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη Νορβηγία», Eurofound: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2013/labour-market/tackling-undeclared-work-in-27-eu-member-states-and-norway-approaches-and-measures-since-2008>

2013, «Αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας στην Κροατία και τέσσερις υποψήφιος προς ένταξη στην ΕΕ χώρες», (στα αγγλικά), Eurofound:

<http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2013/labour-market/tackling-undeclared-work-in-croatia-and-four-eu-candidate-countries>

2012, έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας: «In From the Shadow: Integrating Europe's Informal Labor.»

2012, Prof. F. Schneider study, «Size and development of the shadow economy of 31 European and 5 other OECD countries from 2003 to 2012: some new facts»:

<http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2012/ShadEcEurope31.pdf>

2008, έκθεση Eurofound «Αδήλωτη εργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (στα αγγλικά):

<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2009/25/en/1/EF0925EN.pdf>

2010, 'Feasibility of establishing a European platform for cooperation between labour inspectorates, and other relevant monitoring and enforcement bodies with the aim of preventing and fighting undeclared work' (Regioplan study):

<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6676&langId=en>

2010, «Indirect measurements methods for undeclared work in EU»:

ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4546&langId=en